

Cartea prezintă și medicamente pentru bolile sufletești, care lovesc și destramă din ce în ce mai mult familia și societatea creștină de astăzi, oferind la fiecare caz soluțiile cele mai potrivite.

Lucrarea este împărțită în 12 capitole, care prezintă, pe scurt, elementele principale din viața social-religioasă a creștinilor ortodocși, de la naștere și căsătorie până la sfârșitul vieții. La urmă am adăugat și un mic îndrumător canonic ortodox, ca să fie la îndemâna tuturor celor ce vor să știe cum trebuie procedat în fiecare caz aparte.

Desigur, această "Călăuză" nu răspunde la toate problemele și întrebările ce frământă astăzi familia creștină. Dar sper că s-a răspuns la cele mai multe din ele, după experiența pe care am acumulat-o după mai mulți ani de duhovnicie, îndrumat de marii noștri părinți, puțini la număr, pe care i-am cunoscut în viață.

Dau laudă lui Dumnezeu că a binevoit să apară acest volum și în a III-a ediție, atât de necesar credincioșilor noștri, volum pe care îl închin Maicii Domnului, ca model al tuturor mamelor creștine. Mulțumesc cu recunoștință și Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, care a binecuvântat lucrarea de față, și rog pe bunii noștri creștini să primească această mică osteneală, ca rod al iubirii în Hristos, și să se roage pentru cei ce s-au ostenit la săvârșirea ei, pomenindu-ne la sfintele lor rugăciuni.

Arhimandrit Ioanichie Bălan

Sfânta Mănăstire Sihăstria
1 octombrie, 1997

FAMILIA CREȘTINĂ

Ce este familia, după învățătura Bisericii Ortodoxe?

Familia este cel dintâi așezământ dumnezeiesc, pe care l-a făcut Dumnezeu pentru om în Rai, cu sfatul Preasfintei Treimi: *Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor asemenea lui* (Facerea 2, 18). Familia este celula și izvorul vieții pe pământ, temelia vieții de obște, prima biserică întemeiată de Dumnezeu din iubire pentru om, după modelul Bisericii cerești, adică al obștii îngerilor și sfinților din cer. Fără iubirea firească din familie, nu putem ajunge la iubirea dumnezeiască, veșnică.

Unde s-a întemeiat cea dintâi familie?

Cea dintâi familie a fost întemeiată de Dumnezeu în Rai, iar nu pe pământ, având ca preot și martor pe Însuși Dumnezeu, ca să arate tuturor ce mare rol are familia creștină pe pământ, ce demnitate i-a dat Creatorul familiei și ce misiune dumnezeiască i-a încredințat. Căci, spune Duhul Sfânt: *Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui*

Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie (Facerea 1, 27).

Ce înțelegem prin familie creștină?

Cuvântul familie are în general două sensuri. În sens propriu, înseamnă unirea conjugală dintre cei doi soți, prin Taina Nuntii, în vederea nașterii de copii. Iar în sens duhovnicesc, prin familie se înțelege obștea tuturor creștinilor, care formează Biserica unică, pe care a întemeiat-o Fiul lui Dumnezeu în lume, prin moartea și învierea Sa. Familie duhovnicească este numită și obștea credincioșilor dintr-o parohie, precum și obștea călugărilor din fiecare mănăstire.

De altfel, orice grupuri de credincioși, uniți prin dragoste în numele lui Hristos, în vederea unor activități creștine de binefacere și misiune ortodoxă, se pot numi familii duhovnicești.

Care este scopul principal al familiei pe pământ?

Scopul principal al familiei create de Dumnezeu este nașterea de copii pentru înmulțirea neamului omenesc, pentru continuarea vieții pe pământ și întărirea Bisericii întemeiate de Hristos în lume. Aceasta a spus-o Însuși Creatorul, Care, după ce i-a făcut pe primii oameni, i-a binecuvântat, zicând: *Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți!* (Facerea 1, 28).

Ce alte scopuri are familia creștină?

Alte scopuri ale familiei creștine sunt: ajutorarea soților unul cu altul, pentru ușurarea greutăților vieții pământești; îmbărbătarea lor în vremea primejdiilor și a ispitelor, înfrânarea trupei, evitarea cumplitelor păcate ale desfrânării care biruiesc și stăpânesc, mai ales astăzi, pe cei necăsătoriți și divorțați. Prin aceste scopuri, familia devine cea dintâi biserică, școală și casă

a credinței în Dumnezeu, a sfințeniei, a nașterii și educării copiilor în dreaptă credință și în frică de Dumnezeu.

Numai o familie care împlinește cu sfințenie aceste scopuri divine pe pământ, poate fi cu adevărat binecuvântată de Dumnezeu și umbrată de harul Duhului Sfânt. Iar familiile întemeiate fără cununie și binecuvântare, numai pentru desfrânare și ucidere de copii, pentru pază, divorț și adunare de averi, precum și pentru a face alte păcate, acelea vor fi greu pedepsite de Dumnezeu în ziua judecății, dacă nu se vor pocăi cât mai curând.

Cum se întemeiază o familie creștină?

Familia creștină se întemeiază prin Taina Cununii, adică prin căsătorie sau unire conjugală liberă dintre un bărbat și o femeie, cu binecuvântarea lui Dumnezeu în fața Sfântului Altar, potrivit poruncii Creatorului, Care a zis: *Pentru aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup* (Facerea 2, 24; Matei 19, 5; Efeseni 5, 31).

Nu este familie creștină o familie care nu îndeplinește aceste condiții obligatorii.

Care sunt însușirile de bază ale familiei creștine?

Potrivit învățăturii Sfintei Scripturi și a Bisericii întemeiate de Hristos, familia creștină trebuie să îndeplinească următoarele însușiri:

– Să fie întemeiată prin unirea sinceră și statornică dintre cei doi soți, cum ne învață Sfântul Apostol Pavel: *Fiecare să aibă femeia sa și fiecare femeie să aibă bărbatul său* (I Corinteni 7, 2). În creștinism este interzisă bigamia și trigamia, adică libertatea unui bărbat de a avea două sau mai multe femei, întrucât

femeia este egală cu bărbatul înaintea lui Dumnezeu, cum spune același apostol: *Nu mai este parte bărbătească, nici femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus* (Galateni 3, 28);

– Să fie întemeiată din dragoste curată, devotată și liberă, adică cei doi miri să se unească de bunăvoie, neurmărind alte scopuri pământești, materiale, precum avere, cinste și mândrie, care, de obicei, ruinează familia creștină și o îndepărtează de Hristos;

– Să fie de acord și părinții tinerilor cu însoțirea fiilor lor, în aceeași dragoste și bună înțelegere;

Mirii să nu fie rude apropiate de sânge, prin alianță sau rude spirituale. Se interzice căsătoria între rude de sânge în linie dreaptă, adică nepoți, fii, părinți și bunici. Iar gradele de rudenie în linie colaterală – adică frați, veri primari, veri de gradul al doilea etc – sunt oprite de la căsătorie până la gradul al șaptelea inclusiv. Verii de gradul al doilea nu se pot căsători între ei, cum se întâmplă uneori, căci sunt în gradul al șaselea de rudenie. Numai verii de gradul al treilea se pot căsători între ei. Membrii familiilor încuscate nu se pot căsători decât de la gradul al șaselea în sus, iar cei înrudiți spiritual – adică nași, finii, fiii nașilor cu fiii finilor de la botez și cununie – nu se pot căsători între ei până la gradul al patrulea. Înainte de logodnă și nuntă, preotul respectiv este dator să cerceteze gradele de rudenie ale mirilor și să nu aprobe decât căsătoriile canonice. Orice excepție de la Canoanele Bisericii o poate face, după caz, numai episcopul locului.

– Mirii să ducă viață curată, în feciorie, până după cununia religioasă făcută în fața Sfântului Altar. Orice căsătorie fără cununie religioasă, numai cu cununie civilă, este considerată desfrânare și concubinaj și se canonisește aspru, cu oprire până la 7 ani de la Sfânta Împărtășanie;

– Căsătoria celor doi tineri să fie pe viață, iar nu temporară, căci este făcută cu legământ pe Cruce și pe

Sfânta Evanghelie, ca să dureze până la moarte. Că zice Mântuitorul: *Ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă* (Matei 19, 6). Iar Sfântul Pavel la fel zice: *Femeia de bărbat să nu se despartă. Iar de se va despărți, să nu se mărite, sau să se împace cu bărbatul său; iar bărbatul să nu-și lase femeia sa* (I Corinteni 7, 11).

Care este însemnătatea duhovnicească a familiei pe pământ?

Familia este izvorul divin al vieții pe pământ, precum Însuși Dumnezeu este singurul izvor al vieții cerești și pământești, prin harul Duhului Sfânt care s-a dat Bisericii. Omul nu poate exista și rodi singur, ci numai în comunitate, în familie. Familia este casa vieții firești, așa cum Biserica este casa vieții duhovnicești, căci pe amândouă le-a întemeiat Dumnezeu. Una pentru trup, iar cealaltă pentru suflet. Dar numai unite una cu alta, familia cu Biserica, vor putea înnoi viața pe pământ, vor putea salva societatea omenească de la pierzare și vor asigura mântuirea sufletelor noastre. Familia și Biserica își au ca izvor și model, unitatea Preasfintei Treimi și doar cel ce își duce viața fără prihană, în familie și în Biserică, va fi vrednic de a intra în lumina cea veșnică a Preasfintei Treimi.

Dacă familia creștină păstrează cu sfințenie dreapta credință și este iubitoare de Dumnezeu, de rugăciune, de biserică și de toate cele sfinte, ea formează cea mai tare cetate și obște duhovnicească de pe pământ. O asemenea familie, formată din părinți credincioși, în mod sigur va avea și copii buni, sănătoși, ascultători și binecredincioși. Iar familia ruptă de Biserica Ortodoxă și robită de păcate grele, ca: beția, desfrâul, uciderea de copii, înjurăturile, ura și furtul, este o casă a iadului, prăvălie a diavolilor și povară a societății. O asemenea familie bolnavă ucide viața adevărată pe pământ, naște și crește copii răi, necredincioși și ucigași, și poate îmbolnăvi pe toți cei din jur.

Numai trăind în marea familie a Bisericii lui Hristos și într-o familie cu adevărat creștină, omul rezistă mai ușor în fața ispitelor de tot felul și a greutăților vieții, biruind singurătatea și tristețea care îl lovesc așa de mult pe pământ. De aceea a și zis Domnul Dumnezeu: *Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el* (Facerea 2, 18).

Așadar, familia este întemeiată de Dumnezeu pentru a continua viața pe pământ, pentru a păstra credința și viața morală în societate, pentru a crește copii credincioși și ascultători de Biserică, spre lauda Preasfintei Treimi, și pentru a birui toate ispitele trupești și sufletești care vin de la diavolul, de la lume și de la trup.

PREGĂTIREA PENTRU CĂSĂTORIE

Cine pregătește tinerii pentru căsătorie și pentru viață?

Întrucât căsătoria, ca și călugăria, este un legământ sfânt, pe viață, de care depinde mântuirea sau osânda celor ce fac acest pas, tinerii nu trebuie lăsați să-și hotărască singuri soarta. La formarea unei familii trebuie să contribuie întreaga parohie, prin rugăciune, atât acasă, cât și la biserică. Dar cel mai mult sunt datori să contribuie părinții tinerilor, preoții de parohie, duhovnicii și nașii lor de botez.

Primii care trebuie să pregătească tinerii pentru căsătorie sunt părinții care i-au născut. Ei îi cunosc cel mai bine pe fiii lor. Ei știu dacă sunt sănătoși, dacă au sau nu înclinație spre viața de familie, dacă sunt credincioși, dacă au sau nu posibilități să se întrețină material și spiritual și să conducă o familie; dacă sunt capabili să crească copii în frică de Dumnezeu, dacă iubesc Biserica, slujbele, oamenii, munca cinstită, cărțile sfinte ortodoxe și dacă au un bun preot îndrumător către Hristos.

Dacă tinerii îndeplinesc aceste însușiri firești și duhovnicești, părinții trebuie să discute cu ei, să-i în-

drume, dându-le sfaturi și cărți bune de citit, arătându-le bucuriile și greutățile vieții de familie și deprinzându-i de mici cu ascultarea, cu rugăciunea și cu munca cinstită. Apoi să-i dea la timp la școală, să-i învețe o meserie sau să-i deprindă cu munca câmpului, ca să-și poată întreține singuri familia și să fie modele vii pentru copiii lor.

Pe lângă părinții trupești, un rol major la formarea tinerilor ortodocși, în vederea căsătoriei, îl au preoții de parohie, adică părinții lor sufletești. Duhovnicul fiecărui tânăr are ultimul și cel mai hotărâtor cuvânt în viață. El știe și cunoaște pe fiecare dintre fiii săi sufletești, prin harul Duhului Sfânt. El știe dacă un tânăr dorește din toată inima să se căsătorească și să crească copii în iubire de Dumnezeu sau este chemat la o viață creștină mai înaltă. Dacă tânărul este din fire smerit, retras, iubitor de liniște și de rugăciune, el trebuie îndrumat de duhovnic spre teologie și spre viața călugărească, pentru ca nu cumva, greșind drumul, să sufere și să regrete până la moarte pasul făcut.

Preoții sunt datori să facă rugăciuni speciale către Dumnezeu și Maica Domnului pentru binecuvântarea căsătoriei fiilor lor duhovnicești, ca și pentru hotărârea lor în viață.

În al treilea rând, rudele apropiate și nașii de botez trebuie să-i ajute pe tineri la intrarea lor în viața de familie. Mare păcat fac rudele, prietenii de familie și cunoscuții care, în loc să-i ajute pe tineri la căsătorie, din invidie și din îndemnul diavolului, ei dezbină și destramă unirea tinerilor prin vorbe rele, prin minciuni, calomnii și uneori prin vrăjitorie, pentru care vor da greu răspuns lui Dumnezeu. În aceste cazuri, tinerii și părinții lor sunt datori să se roage mult, cu post și metanii, să se spovedească și să urmeze sfatul duhovnicului.

Câte căi de mântuire sunt pe pământ, după învățătura Domnului nostru Iisus Hristos?

Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, a rânduit trei căi de mântuire pentru toți creștinii, și anume:

– *Căsătoria*, adică viața de familie prin Taina Nunții, pentru naștere de copii;

– *Călugăria*, prin renunțarea la familie și intrarea în viața monahală, pentru a urma numai lui Hristos, cum au făcut Sfinții Apostoli și mulți cuvioși părinți. Această cale este mult răspândită în Biserică;

– *Curăția* sau viața celibatară, adică trăirea în lume, necăsătorit, dar în desăvârșită feciorie și curăție, pentru dragostea lui Hristos și pentru slujirea Bisericii Lui, cum sunt preoții celibatari, fecioarele și văduvele credincioase, precum și creștinii ortodocși misionari. Această cale se mai numește și călugărie albă, fiind la fel de mult răspândită în sânul Bisericii lui Hristos, urmând modelul Domnului, al Maicii Domnului și al Sfinților Apostoli. Pentru a alege una din aceste feluri de viață creștină pe pământ, fiecare tânăr trebuie să se roage cât mai mult lui Dumnezeu, să citească multe cărți sfinte ortodoxe și să ceară sfatul duhovnicului său și al celor mai iscusiți părinți duhovnicești.

De la ce vârstă trebuie să înceapă pregătirea tinerilor pentru viață și pentru căsătorie?

Pregătirea pentru căsătorie nu trebuie să înceapă nici prea devreme, nici prea târziu. Dacă tinerii sunt din fire mai iubitori de lume, de cele pământești, să fie pregătiți pentru căsătorie mai din timp. Iar dacă sunt firi mai retrase, mai religioase, să nu fie grăbiți, ci să înceapă a fi pregătiți ceva mai târziu, pentru a-și alege singuri calea vieții. Pentru a nu greși, se cere, atât părinților, cât și fiilor lor, să se roage stăruitor lui Dumnezeu, spre a li se hotărî, de sus, calea vieții pe pământ.

De obicei, fetele trebuie îndrumate spre căsătorie, începând de la vârsta de 16-17 ani; iar băieții, de la vârsta de 18-19 ani. Biserica, precum și legile civile, opresc căsătoria fetelor sub 16 ani și a băieților sub 18

ani. Ce bine ar fi dacă preoții ar organiza în biserică întâlniri speciale cu tinerii necăsătoriți, pentru a-i pregăti cât mai bine pentru viață și pentru formarea unei familii creștine model!

Ce trebuie să facă tinerii îndoienici, care nu se pot hotărî între căsătorie și călugărie?

Tinerii nehotărâți nu trebuie să fie siliți de părinți și de rude, nici spre căsătorie, nici spre viața monahală, ci să se roage pentru ei toată familia, cu post și slujbe la biserică, cerând ajutorul lui Dumnezeu și al Maicii Domnului, pentru alegerea și hotărârea lor. Apoi să-i ducă la duhovnici buni și să-i îndemne să nu cadă cumva în grele păcate trupești, care, de obicei, robesc pe tinerii ce amână căsătoria sau rămân văduvi. Căci cel dintâi diavol care biruiește pe tinerii necăsătoriți este desfrânarea.

Cum trebuie să se procedeze cu tinerii care amână căsătoria și doresc în taină să intre în viața monahală?

Toți acești tineri, ca și cei ce rămân văduvi, dacă se simt chemați de Dumnezeu la viața monahală, nu trebuie siliți la căsătorie împotriva voii lor, nici nu trebuie opriți de părinți sau de rude să intre în cinul călugăresc. Căci Duhul Sfânt îi cheamă și îi alege să laude toată viața pe Dumnezeu și să se roage pentru ei, pentru familie și pentru toată lumea. Călugăria este logodire și unire duhovnicească pe viață cu Hristos, iar căsătoria este logodire și unire trupească cu femeia. Părinții care opresc și persecută pe fiii lor, ce vor să intre în viața monahală, fac un greu păcat, căci se împotrivesc poruncii Domnului, care spune: *Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca aceștia este împărăția cerurilor* (Matei 19, 14). Iar în alt loc zice: *Cel ce vrea să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie* (Marcu 8, 34).

Ce păcat săvârșesc tinerii care făgăduiesc lui Dumnezeu că se duc la mănăstire, dar se căsătoresc? Dar cei ce promit să se căsătorească și apoi se duc la mănăstire?

Cei ce făgăduiesc să intre în viața monahală și apoi se căsătoresc, fac un greu păcat; căci ei s-au dăruit de bunăvoie lui Dumnezeu, apoi și-au călcat făgăduința. Dar prin spovedanie și canon aspru, sunt iertați. Iar cei ce renunță la căsătorie, chiar dacă au făgăduit, și se duc la mănăstire înainte de a se cununa și a greși cu mireasa, primesc cunună și răsplată de la Hristos. Căci așa au făcut mulți Sfinți și Cuvioși Părinți. Iar dacă au greșit trupește și au lăsat logodnica însărcinată, să se căsătorească. Aceștia nu mai au voie să intre în mănăstire.

Cum trebuie să se pregătească tinerii pentru căsătorie?

Îndată ce tinerii s-au cunoscut și s-au apropiat sufletește unul de altul în vederea căsătoriei, ei trebuie să dea slujbe la mai multe biserici și mănăstiri, ca Dumnezeu să le ajute, să-i lumineze, să le binecuvinteze gândul, să le unească inimile și să hotărască dacă este voia Lui ca aceștia să se căsătorească. Apoi, să se ducă la duhovnicii lor, să se mărturisească și să le ceară sfat ce să facă, spre a afla ce este de folos pentru viețile și sufletele lor.

De asemenea, să se roage cu post și metanii, ca Dumnezeu să le arate calea cea mai bună de urmat. În aceste părți, tinerii postesc și se roagă stăruitor 40 de zile, citind zilnic, mai ales la miezul nopții, Acatistul și elisul Maicii Domnului, precum și la Psaltire, ca să se facă voia lui Dumnezeu cu ei și să le binecuvinteze căsătoria.

Atât tinerii, cât și părinții, trebuie să discute înainte unii cu alții în vederea căsătoriei fiilor lor și să se pună de acord. Dacă părinții tinerilor sau chiar numai unul dintre ei, nu sunt de acord, să nu se facă